

ESPON

Co-funded by
the European Union
Interreg

PS ESPON 2030

**Udržitelná urbanizace.
Krásná, udržitelná a inkluzivní města**

Brno, 20. 11. 2024

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

UUR[®]

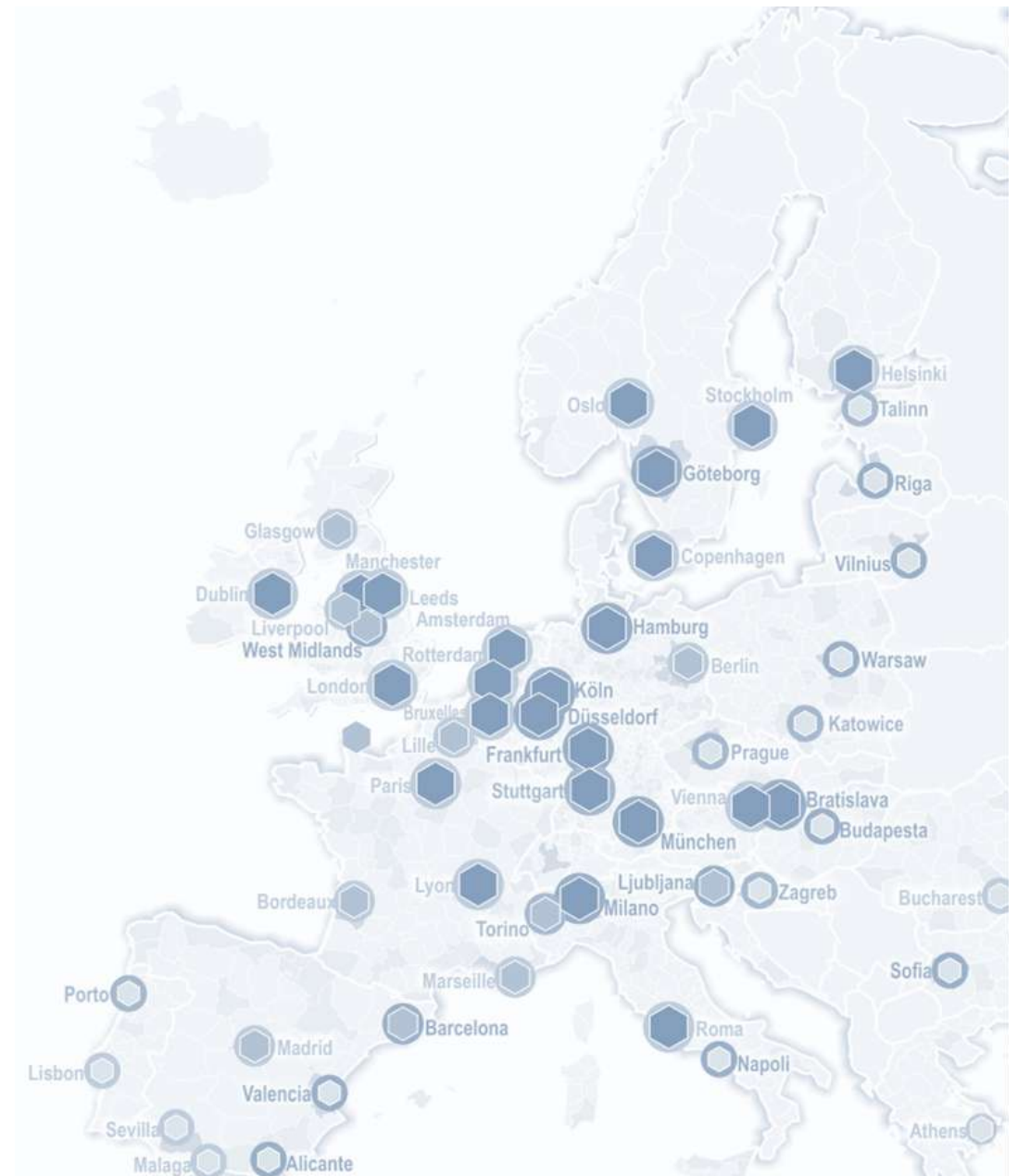
Obsah prezentace

Představení programu ESPON

Tematické priority

Služby programu ESPON

Projekt ESPON SUPER

ESPON

ESPON je program financovaný z fondů EU, který propojuje výzkum s politikami.

Poskytuje územní analýzy, data a mapy pro:

tvorbu politik EU, a zejména pro politiku soudržnosti, prostřednictvím poskytnutých faktů a důkazů.

orgány veřejné správy při srovnávání jejich regionu nebo města, identifikaci nových výzev a potenciálů a tvorbě strategií územního rozvoje a řízení specifických území.

Veškerý obsah programu je veřejně dostupný na webových stránkách

www.espon.eu

Dosah výzkumu ESPON

- ➔ Přímý vliv na politické debaty na úrovni EU, na národní, regionální a místní úrovni.
- ➔ Inspirace počátečních politických dialogů a podněty k reformám politik.
- ➔ Vyšší efektivita klíčových politik EU, jako je politika soudržnosti a podpora implementace Územní agendy EU 2030.
- ➔ Podpora priorit předsednictví EU pomocí výzkumu šitého na míru.
- ➔ Pomoc občanům/politikům pochopit, jak si jejich místo (město/region/oblast) vede ve srovnání s jinými evropskými místy.

Tým ESPON

Programu ESPON se účastní a spolufinancuje jej 27 členských států EU a 4 partnerské státy (ISL, LIE, NOR, CHE).

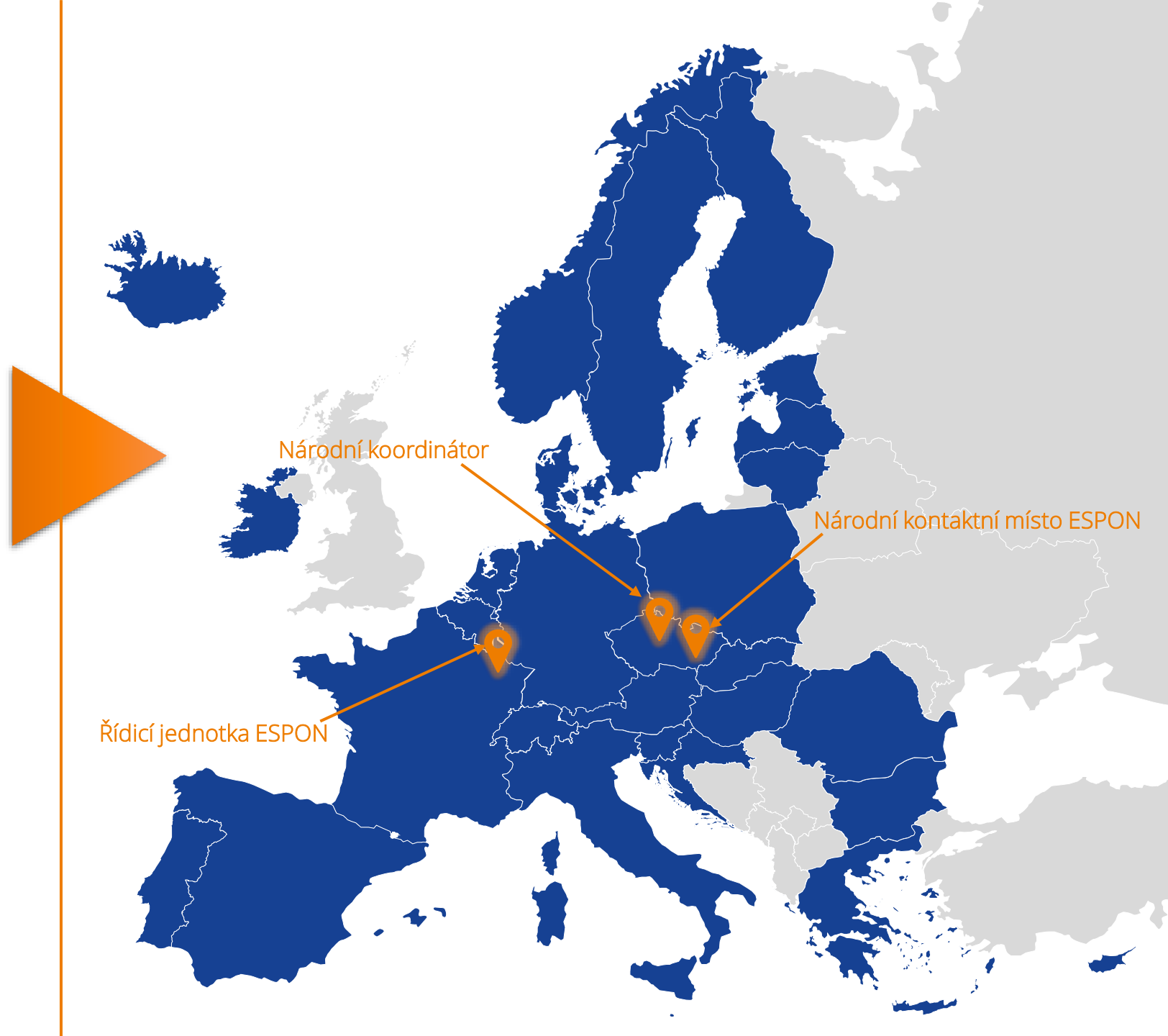
Orgány programu

Řídící orgán - Ministerstvo energetiky a územního plánování v Lucemburku

ESÚS ESPON – realizuje hlavní aktivity programu (sídlo v Lucemburku)

Monitorovací výbor – zajišťuje kontrolu fungování programu (členské státy, ŘO)

Národní kontaktní místa ESPON - síť organizací podporující program na národní úrovni

Financování ESPON

Celkový rozpočet programu ESPON na programové období 2021-2027 činí 60 milionů EUR, z čehož příspěvek EU činí 80 % (48 milionů EUR) a příspěvek 27 členských států 20 % (12 milionů EUR).

Kromě toho program ESPON 2030 získává podporu ve výši 1,685 milionů EUR od 4 partnerských států (Island, Lichtenštejnsko, Norsko, Švýcarsko).

Hlavní činnost ESPON

ESPON vytváří důkazy a znalosti.

Tvorba studií na základě potřeb evropských orgánů veřejné správy na všech úrovních. Stakeholderem programu ESPON se může stát každý místní, regionální nebo národní orgán i instituce EU, který se může obrátit na program s požadavky na podporu politických (územních) strategií.

Studie programu jsou územně zaměřené, což znamená, že analýzy jsou přizpůsobeny specifikům a potřebám lidí a míst.

V rámci programu ESPON 2030 jsou studie a aktivity programu seskupeny do tzv. tematických akčních plánů (TAP).

Tematické akční plány

**Klimaticky
neutrální
území**

**Správa
nových
geografických
oblastí**

**Místa
odolná
vůči krizím**

**Perspektiva
pro všechny lidi
a místa**

**Život, práce
a cestování
přes hranice**

**Chytrá
konektivita**

**Evropská
území v
globálních
interakcích**

**Adaptace na
dopady
klimatických
změn**

Celkový počet: 10 (aktuálně 8)

Časový rozsah: po schválení až do konce programového období

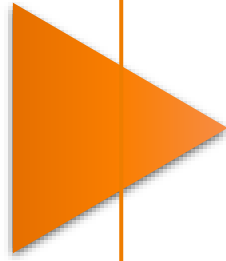
Geografický rozsah: všechny územní úrovně v celé oblasti programu ESPON (+ sousední země EU)

A network diagram with a central hub and many smaller nodes connected by lines, overlaid on a light blue map of Europe. An orange triangle points downwards from the left side of the network.

Služby ESPON

- 1. Evropské výzkumné projekty
- 2. Cílené analýzy
- 3. Služby na vyžádání

1. Evropské výzkumné projekty

Očekávané výsledky: srovnávací podklady pro rozvoj všech typů území programu (regionů, měst, FUA, oblastí s geografickými specifiky...) založené na analýze střednědobých a dlouhodobých evropských územních trendů, potenciálů a výzev.

Tematické zaměření studií – stanoví ESÚS a členské státy

Měkké projekty neinvestičního charakteru

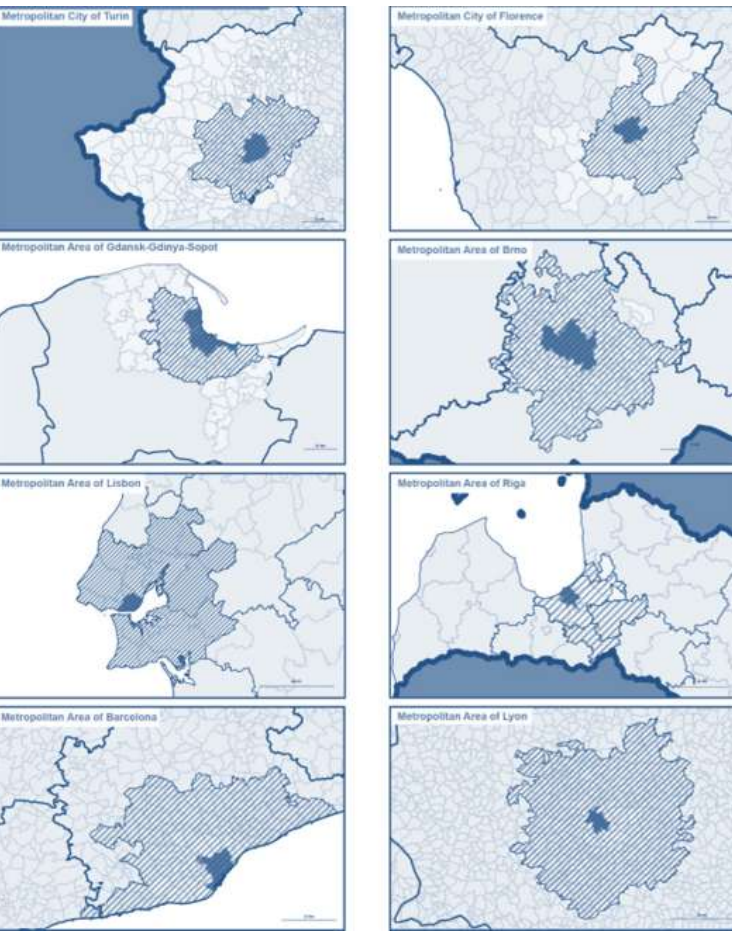
Výběr zpracovatele - systém výběrových řízení (celoevropská soutěž, účastnit se mohou veřejné, veřejnoprávní i soukromé subjekty)

Trvání projektu 18-24 měsíců po výběru zpracovatele

Princip vedoucího partnera – partnerská smlouva, počet partnerů není stanoven a partnerství není povinné x výhoda při hodnocení

100 % finančních prostředků na projekt, zpětné proplácení nákladů na základě zpráv o pokroku v různých fázích projektu

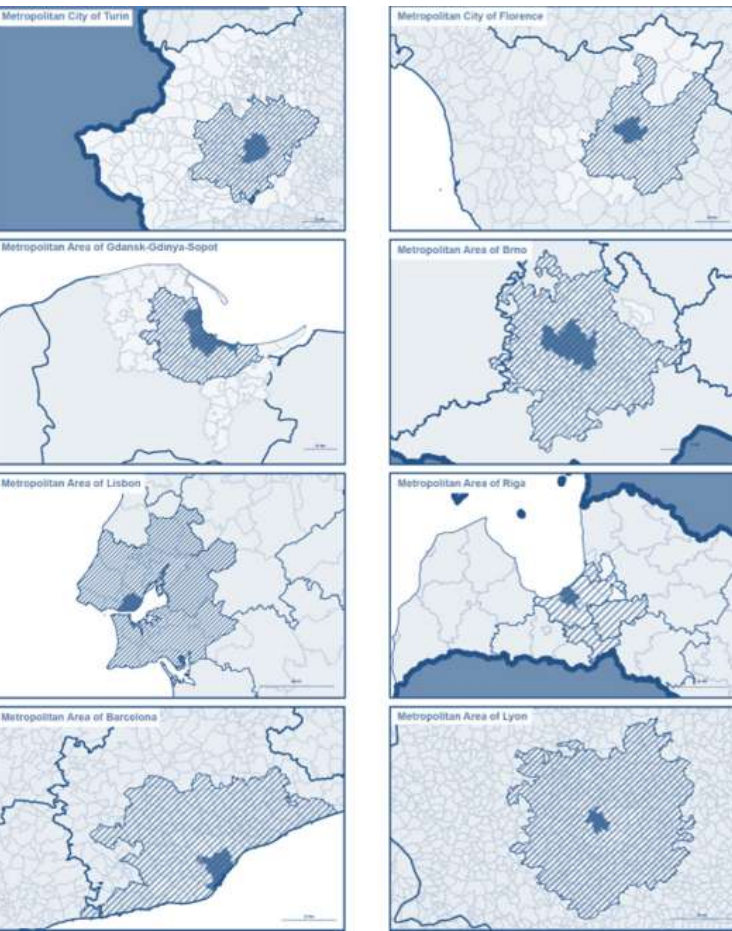
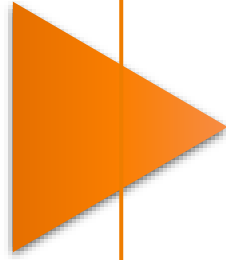
<https://www.espon.eu/engage/procurements>

1. Evropské výzkumné projekty

1. Evropské výzkumné projekty

Účast ČR – příklady

Územní správa nestandardních geografických oblastí (No-Stageo)

Územní analýza nových nestandardních funkčních oblastí z hlediska jejich definice, vymezení, rozvojových trendů a využívaných způsobů jejich tvrdé/měkké spolupráce. Cílem projektu jsou politická doporučení (na celém území programu ESPON) - jak optimálně nastavit mechanismus územní správy, který by kombinoval formální a měkké způsoby správy.

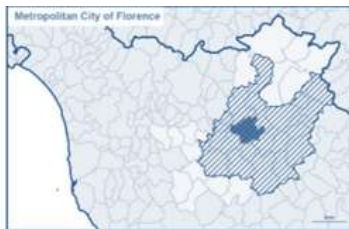
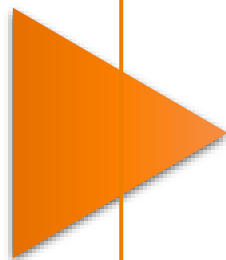
Subkontraktor – ČVUT

Územní analýza decentralizovaných trhů s energiemi (TANDEM)

Analýza podmínek na území programu a vytvoření politických doporučení pro efektivní a inkluzivní využívání energetických komunit s ohledem na legislativu (Čistá energie pro všechny Evropany) a nedávnou transformaci trhu zohledňující nízkouhlíkový přístup a koncept EaaS (Energie jako služba).

Případová studie pro ČR – VENUS/ENERKOM (MAS Opavsko)

2. Cílené analýzy

Očekávané výsledky: převádění evropských územních poznatků do konkrétního politického kontextu rozvoje všech typů území.

Dvoufázový proces:

1. kolo – návrh témata cílené analýzy

- Stakeholderi (zástupci státní/regionální/místní správy, řídicího orgánu nebo orgánu územní spolupráce ESPON) poptávají téma výzkumu
- Výběr stakeholderů – předkládání návrhů prostřednictvím elektronického formuláře, hodnocení 2x ročně zajišťuje ESÚS ESPON
- Webináře pro stakeholdery – nejbližší termín - 11. prosince 2024

2. kolo – realizace cílené analýzy

- Výběr zpracovatele vítězné studie – systém výběrových řízení (celoevropská soutěž, účastnit se mohou veřejné, veřejnoprávní i soukromé subjekty)
- Princip vedoucího partnera pro 1. + 2. kolo – partnerská smlouva, počet partnerů není stanoven a partnerství není povinné x výhoda při hodnocení

Celkové trvání projektu (1. + 2. kolo): 18-24 měsíců

<https://www.espon.eu/engage/procurements>

2. Cílené analýzy

Orientační doba trvání (fáze 1-5): 18 – 24 měsíců (v závislosti na tematickém rozsahu nebo zeměpisném pokrytí)

2. Cílené analýzy

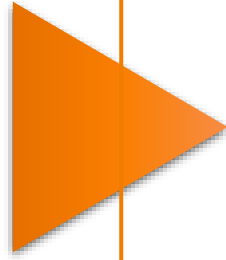
Návrh témata cílené analýzy

- vyhlášována 2 kola pro předkládání návrhů/rok,
- uzávěrka pro každé kolo, nejbližší: 15. 1. 2025
návrhy předkládají stakeholdeři prostřednictvím elektronického formuláře:
 - popis projektu a výzkumných otázek
 - 3 základní parametry (specifický územní kontext a politické potřeby, návaznost na TAP, širší evropská perspektiva)
 - využití výsledků při tvorbě politiky, přenositelnost výsledků do jiných zemí,
 - proveditelnost (metodologie, indikátory, dostupnost dat)
- návrhy po předložení hodnoceny a do cca 1 měsíce od uzávěrky vybráno až 8 návrhů v závislosti na kvalitě;
 - návrh odmítnut (možnost zapracovat připomínky a předložit návrh v novém kole za cca 6 měsíců)
 - návrh schválen

Realizace cílené analýzy

- vedoucí stakeholder podepíše smlouvu s ESÚS (Stakeholder Cooperation Agreement), ostatní stakeholdeři se zavážou ke spolupráci (Letter of commitment)
- ESÚS společně se stakeholdery vypracuje zadávací podmínky pro výběrové řízení na dodavatele/zpracovatele cílené analýzy
- ESÚS vyhlásí výběrové řízení na realizaci cílené analýzy
 - hodnocení nabídek
 - podpis smlouvy s dodavatelem/zpracovatelem cílené analýzy
- zahájení realizace projektu (15 měsíců)
- aktivní zapojení stakeholderů po celou dobu projektu
 - připomínkování zpráv o pokroku, případových studií a závěrečné zprávy,
 - účast na seminářích (cestovné na vlastní náklady)
 - přínos - výstupy z cílené analýzy zdarma
- po ukončení projektu ESÚS požaduje zpětnou vazbu o využití výsledků projektu v procesu politiky

2. Cílené analýzy

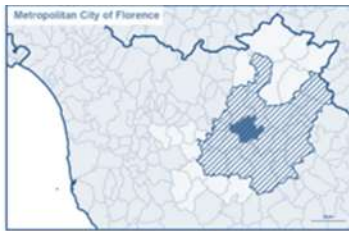
Příklady projektů s účastí ČR

Zavádění politik čisté energetické transformace ve střední Evropě do praxe (CleanEnergy4C)

- Územní analýza možností nadnárodní spolupráce k zapojení se do procesu energetické transformace; analýza připravenosti místních a regionálních autorit na dosažení klimatické neutrality
- **Vedoucí stakeholder** – program Interreg Central Europe, jedním z dalších partnerů je MMR
- **Zpracovatel** – Přírodovědecká fakulta UK, SEMMO

Městský rozměr politiky soudržnosti a dalších programů EU (URDICO)

- Územní analýza a porovnání implementace městského rozměru kohezní politiky v období 2014-2020 a na počátku období 2021–2027 v oblasti měst a městských oblastí zúčastněných stakeholderů
- **Vedoucí stakeholder:** město Budapešť (jedním z dalších devíti partnerů je hl. m. Praha)
- **Zpracovatel** – probíhá hodnocení nabídek

3. Služby na vyžádání

Nové důkazy / produkce dat v rámci TAP

Územní studie na vyžádání

- alespoň jedna studie za každý stát, na žádost člena MV;
- orientační doba trvání : 6 - 12 měsíců;
- nižší rozpočet a přímé zadání;
- propojení národního/regionálního politického kontextu, výzkumných kompetencí země a evropské perspektivy;
- může se zaměřit na všechny územní úrovně a/nebo zapojit celostátní/regionální/místní stakeholdery.

Využití již existujících dat přizpůsobených potřebám konkrétních stakeholderů

Přehled územně analytických podkladů

- iniciativa zdola ze všech úrovní stakeholderů;
- orientační doba trvání: 3 – 6 měsíců;
- nižší rozpočet a přímé zadání zakázky nebo interní zadání v rámci ESÚS;
- výsledkem je policy brief; poziční dokument/ odborný dokument s průřezovými politickými tématy; stručný přehled výsledků projektů za stát.

Formy výstupů ESPON

V závislosti na zamýšleném použití jsou výsledky výzkumu ESPON v různých formátech.

Studijní zprávy

ucelená prezentace výsledků výzkumu

Publikace

závěry výzkumu prostřednictvím např. zpráv, atlasů atd.

Interaktivní mapy a informační panely

pro znázornění hlavních výsledků výzkumu

Otevřené datové sady

dostupné pro všechny ke stažení a použití

Mapy s příběhy (Storymaps)

delší, ale snadno čitelné články obohacené o interaktivní mapy, přehledy a vizualizace z portálu ESPON.

Blogy - příspěvky

krátké, jednoduché články na určité téma

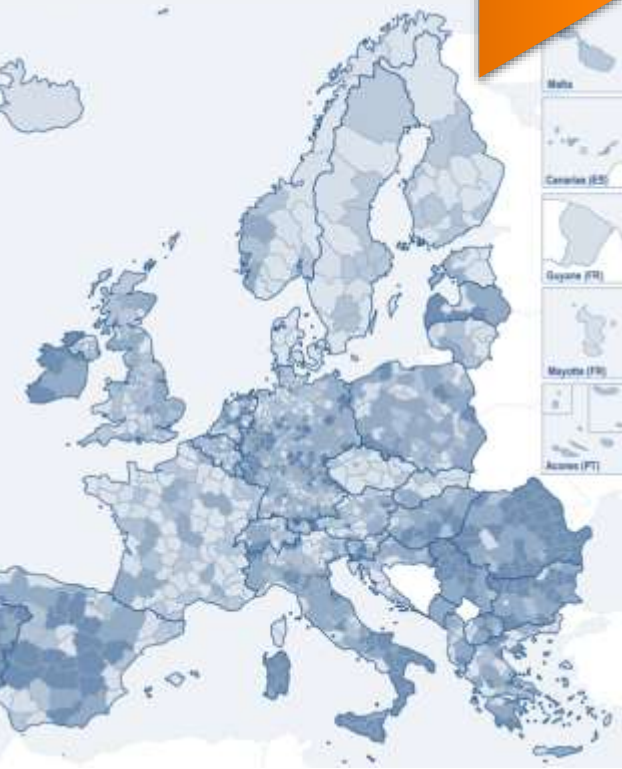

Podcasty a videa

Časopis TerritoriALL

články, kde se prezentují názory politiků a vědců. Vychází vždy v návaznosti na konferenci ESPON

Akce

ESPON pravidelně pořádá akce, jejichž cílem je předat nashromážděné znalosti a usnadnit interakci a networking/navazování kontaktů.

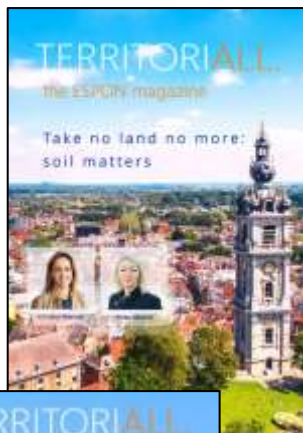
Pravidelné konference ESPON:

Budapešť (6.–7. 11. 2024) – Zajištění kvalitních služeb pro všechny občany a místa
Gdaňsk (25.–26. 6. 2025) – Exaptivní odolnost v příhraničních regionech

<https://www.espon.eu/events>

Publikace

<https://www.uur.cz/mezinarodni-spoluprace/espon/>

Projekt ESPON SUPER

- Udržitelná urbanizace a způsoby využití území v evropských regionech (Sustainable Urbanisation and Land-Use Practices in European Regions)
- Doba trvání: 2019 – 2020
- Zapojené země: Nizozemí, Německo Itálie, Rakousko, Chorvatsko, Polsko, Španělsko (+ podpora: Belgie, Lucembursko, Slovensko, Norsko)
- Řešené otázky:
 - Jaké jsou dopady záboru půdy? Jak vypadá zábor půdy v evropských zemích? Jaké jsou nástroje ke snížení záboru půdy?
- Obsah publikace:
 - potenciální scénáře urbanizace pro rok 2050
 - příklady intervencí na národní/regionální úrovni
 - faktory úspěchu intervencí
 - ➔ Doporučení pro politiky cílené na snížení negativních dopadů urbanizace a podporu udržitelnosti

Potenciální scénáře urbanizace pro rok 2050

1) Kompaktní urbanizace

- směřování nové zástavby „dovnitř“ v již existující městě
- regenerace (sanace brownfieldů), zahušťování nebo přestavba

2) Polycentrická urbanizace

- politika spojování/propojování měst
- veřejná doprava a městská zástavba budou budovány společně
- města jako šňůra korálek (přístup k venkovu a díky železnici i k městu)

3) Rozptýlená urbanizace

- výstavba na zelené louce v okolí měst, podél dopravní infrastruktury
- hl. znaky: používání soukromých automobilů, samostatně stojící rodinné domy, vytlačování zemědělství

Příklady intervencí na regionální/místní úrovni

- Dle stanovených cílů:
 - Zahušťování – zvyšování hustoty zástavby,
 - např. chorvatský Územní plán Primorsko-goranské župy
 - Regenerace – zlepšení stavu nevyužívaných a problematických lokalit (brownfields),
 - např. Dublin Docklands, 22@Barcelona
 - Omezování – limitace rozvoje území za hranicí určité oblasti (proti rozrůstání města, lepší využití území), např. pomocí zelených pásů
 - např. Corona Verde (Turín), Grüner Ring (Lipsko), Metropolitan Cork Green Belt

Další příklady:

- Stockholmská strategie omezování růstu města (Švédsko)
- Integrované územní plánování ve městě Gent (Belgie)
- Strukturální plán Svazku obcí Bassa Romagna (Itálie)
- Revize zákona o územním plánování v Kantonu Aargau (Švýcarsko)

Revize zákona o územním plánování v Kantonu Aargau (Švýcarsko)

Název intervence, místo a země:

Revision of the Spatial Planning Law,
Canton of Aargau (Switzerland)

Územní úroveň: NUTS₃; rok: 2014

Odkaz na internetové stránky:

<https://www.uvek.admin.ch/uvek/de/home/uvek/abstimmungen/abstimmung-raumplanungsgesetz.html>

<https://www.ag.ch/de/bvu/raumentwicklung/raumentwicklung.jsp>

Viz také: ESPON SUPER, Závěrečná zpráva, Příloha 3.4_CH. Dostupné na:
<https://www.espon.eu/super>

Revize zákona o územním plánování ve Švýcarsku (se zaměřením na kanton Aargau)

Zdroj: Schweizer Luftwaffe (2011)

Územní charakteristika oblasti:

Od 60. let 20. století se obytná plocha na osobu ve Švýcarsku zdvojnásobila na přibližně 50 m². Před intervencí zaznívaly výzvy ke koordinované federální reakci na omezení urbanizace.

Cíl intervence a hlavní rysy

Jedná se o revizi švýcarského zákona o územním plánování a její dopady na kanton Aargau. Jejím cílem je kontrola urbanizace podporou kompaktního rozvoje sídel. Nařízení ukládá aby se příliš velké stavební zóny zmenšily a aby se efektivněji využily stávající rezervy. V referendu 3. března 2013 byla revize schválena 63 % hlasů.

Faktory úspěchu intervencí

Inkluze

- Soukromá partnerství
- Orientace na místní komunitu
- Odborné znalosti
- Spolupráce

Měkké faktory

- Osvěta
- Víze

Trh

- Omezení orientace na trh
- Omezení liberalizace

Správa a řízení

- Víceúrovňová integrace
- Decentralizace
- Centralizace
- Koordinace

Návrh

- Finanční nástroje
- Právní závaznost
- Specifické oblasti
- Flexibilita

Implementace

- Monitoring
- Vedení
- Testování
- Načasování

Udržitelnost

- Dlouhodobá perspektiva
- Vícerozměrnost
- Opětovné využití zdrojů

pb1.n1

Děkujeme za pozornost

Národní koordinátor

Ministerstvo pro místní rozvoj

Mgr. Milada Hroňková

Milada.Hronkova@mmr.gov.cz

www.dotaceeu.cz

Národní kontaktní místo ESPON

Ústav územního rozvoje

Ing. Elena Fedrová

fedrova@uur.cz

www.uur.cz

